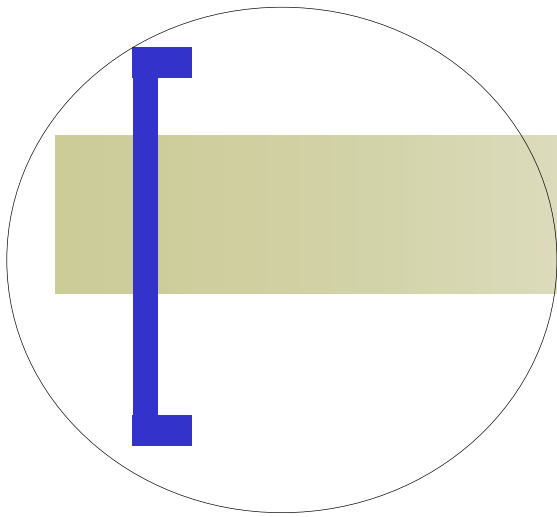

FINANCIE A DANE V MIESTNEJ SAMOSPRÁVE

Ministerstvo financií
Slovenskej republiky

2014

Milí čitatelia,

po komunálnych voľbách, v ktorých sme si na najbližšie štyri roky zvolili svojich starostov, primátorov a poslancov vám ponúkam krátky vstup do oblasti financovania a daní miestnej územnej samosprávy. Nielen účasťou na voľbách, ale aj aktívnym záujmom o život v mestách a obciach dokážeme mnohé ovplyvniť. Na to, aby sme sa spolupodieľali na rozvoji, úspešne presadzovali verejný záujem či zodpovedne pristupovali k verejnej kontrole, musíme mať odhodlanie, dôvody a rozhľad.

Nepochybujem o tom, že záujem žiť v príjemnom prostredí nikomu z nás nechýba. Som presvedčený, že to je veľmi dobrý dôvod k tomu, aby sme sa len účasťou na voľbách nezbavili svojich práv, ktoré máme k dispozícii počas celého volebného obdobia. Budem veľmi rád, ak táto brožúra prispeje k informačnému základu, vďaka ktorému bude môcť aktívne ovplyvňovať život okolo seba.

S úctou

Ing. Radko Kuruc, PhD.

Štátny tajomník Ministerstva financií Slovenskej republiky

Obec je ekonomická jednotka, je základnou územnou jednotkou, ktorá svoje činnosti realizuje samostatne, samosprávne a správne. To znamená, že v rozsahu stanovenom zákonmi vykonáva vlastnú hospodársku, daňovú, ale aj napríklad vzdelávaciu, sociálnu či kultúrnu politiku.

OBEČ

Obec si nezávisle určuje svoje priority a ich finančné krytie. To má svoje miesto v obecnom rozpočte, ktorý je rovnako, ako v prípade štátneho rozpočtu, základným ekonomickým zákonom. Pri jeho tvorbe sa musia rešpektovať a dodržiavať zákony a všeobecne platné pravidlá, no objem príjmov či štruktúra výdavkov sú miestnymi špecifikami a obecnými prioritami.

Obec môžeme považovať za ekonomickú jednotku, ktorá na svojom území, pre obyvateľov a komunity, privátnu sféru i mimovládny sektor

prijíma rozhodnutia a neustále formuje prostredie a jeho súčasti. V zmysle Zákona o obecnom zriadení má prijímať opatrenia, ktorými sleduje všestranný rozvoj územia a obyvateľov. Tento základný zákon miestnej samosprávy predpokladá úzku spoluprácu volených predstaviteľov (starostu a poslancov) s obyvateľmi.

Rozpočet tvoria: bežné príjmy a bežné výdavky, kapitálové príjmy a kapitálové výdavky, finančné operácie.

ROZPOČET

Rozpočet obce sa tvorí ako

vyrovnaný alebo prebytkový. To znamená, že výdavky musia byť kryté príjmami. Ak je hospodárenie obce prebytkové, v tom prípade si financie môže ponechať v rezerve (rezervnom fonde) pre ďalšie obdobie. Napríklad ak bude mať záujem financovať rekonštrukciu námestia z vlastných peňazí a nie z úverov. Potom si peniaze môže „šetriť“ vo vlastnej „peňaženke“ a na potrebnú rekonštrukciu ich použije vtedy, keď ich bude mať dostatok. Ak ale hovoríme o rekonštrukcii námestia, či verejného osvetlenia, v tom prípade ide o kapitálový rozpočet.

Rozpočet vyjadruje samostatnosť pri rozhodovaní, pričom ho obec schvaľuje najneskôr do

konca aktuálneho

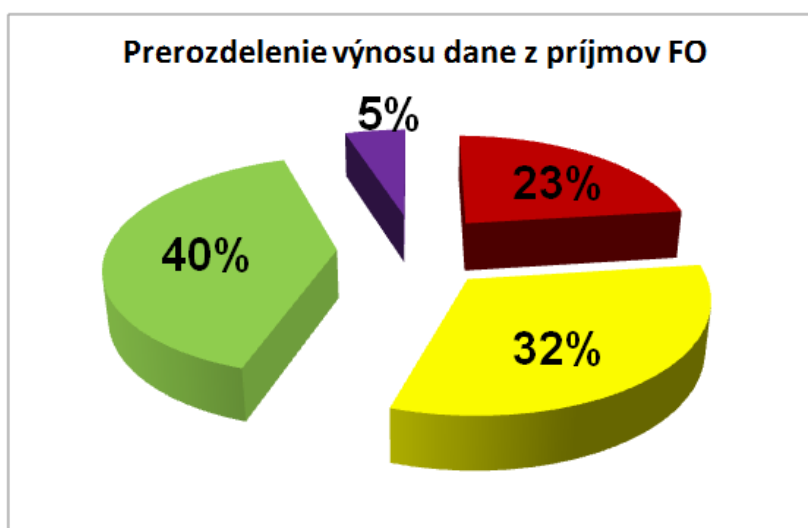
roka. V prípade potreby sú možné jeho úpravy vykonaním zmeny rozpočtu. Jeho aktualizácia a zmeny dokazujú, že tento najdôležitejší finančný dokument je otvorený situáciám ktoré môžu v priebehu roka vzniknúť. Napríklad v súvislosti s havarijnou situáciou v školskej jedálni, kedy je potrebné kúpiť novú kuchynskú technológiu. Rozpočet, z ktorého sú hradené bežné výdavky, ako úhrada elektrickej energie za verejné osvetlenie, kosenie trávnikov, prípadne odhŕňanie snehu v zime označujeme ako rozpočet bežný.

PRÍJMY

Príjmy rozpočtu tvoria financie, ktoré môžu pochádzať z daní, alebo z iných oblastí. Najvýznamnejším príjmom je **podiel na dani z príjmov fyzických osôb**, ktorý je podľa platnej legislatívy na úrovni 67,0 % z celkového výnosu dane a v roku 2015 sa plánuje jeho zvýšenie na 68,5%.

Od 1. januára 2005 je výnos z tejto dane prerozdeľovaný medzi mestá a obce podľa jasne stanovených kritérií, ktoré reagujú na demografickú štruktúru, populačnú krivku či poveternostné vplyvy.

Prerozdelenie spomínaného percenta z výnosu dane podlieha kritériám, ktoré zohľadňujú počet obyvateľov s trvalým pobytom na území obce k 1. januáru predchádzajúceho kalendárneho roka:

váha 23 % podľa počtu obyvateľov obce s trvalým pobytom, z toho 57 %, z toho prepočítaný koeficientom nadmorskej výšky stredu obce;

váha 32 % podľa počtu obyvateľov prepočítaného koeficientom v závislosti od zaradenia obce do veľkostnej kategórie;

váha 40 % podľa prepočítaného počtu žiakov (detí) ZUŠ, MŠ, JŠ a školských zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti obce a v obdobných cirkevných a súkromných školách a školských zariadeniach k 15. septembru predchádzajúceho kalendárneho roka;

váha 5 % podľa počtu obyvateľov obce, ktorí dovŕšili vek šesťdesiatdva rokov.

Príjmy rozpočtu netvoria len peniaze z predaja, alebo prenájmu, prípadne výnos daní z príjmu fyzických osôb, ale aj výnosy z miestnych daní.

MIESTNE DANE A POPLATKY

Daň z nehnuteľností

Táto daň zahŕňa daň z pozemkov, daň zo stavieb a daň z bytov. Daňové priznanie k dani z nehnuteľností sa podáva vždy k 31. januáru. Nepodáva sa však každoročne, ale iba v prípade, keď u daňovníka nastanú zmeny v rozhodujúcich skutočnostiach. Napríklad, keď daňovník predá, alebo aj nadobudne, skolauduje, kúpi, zdedí, či inak získa nehnuteľnosť.

Sadzby dane z nehnuteľností, tak z pozemkov, ako aj zo stavieb a bytov, sú zadefinované v príslušnom všeobecne záväznom nariadení, **s obsahom ktorého by sa mal daňovník oboznámiť pred vyplňaním príslušného tlačiva**. Správcovia dane z nehnuteľností môžu túto daň vyrubovať kedykoľvek v priebehu roka. Jej splatnosť je do 15 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia, ktorým obec daň vyrubila.

Daň z pozemkov

Daňovníkom je vlastník pozemku zapísaný v katastri, správca pozemku vo vlastníctve štátu, obce, alebo samosprávneho kraja. Daňovníkom je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorej boli pridelené na obhospodarovanie náhradné pozemky vyčlenené z pôdneho fondu užívaného právnickou alebo fyzickou osobou a nájomca. Nájomca je daňovníkom ak:

- a) nájomný vzťah k pozemku trvá alebo má trvať najmenej päť rokov a nájomca je zapísaný v katastri;
- b) má v nájme pozemky spravované Slovenským pozemkovým fondom;
- c) má v nájme náhradné pozemky daňovníka, ktorému boli pridelené na obhospodarovanie náhradné pozemky vyčlenené z pôdneho fondu užívaného právnickou alebo fyzickou osobou.

Predmet dane tvoria: a) orná pôda, chmeľnice, vinice, ovocné sady, trvalé trávnaté porasty; b) záhrady; c) zastavané plochy a nádvorja, ostatné plochy; d) lesné pozemky, na ktorých sú hospodárske lesy, rybníky s chovom rýb a ostatné hospodársky využívané vodné plochy; e) stavebné pozemky. Sadzba dane je 0,25 % zo základu dane. Ročnú sadzbu môže správca dane podľa miestnych podmienok v obci, alebo jej časti zvýšiť, alebo znížiť s účinnosťou od 1. januára príslušného zdaňovacieho obdobia. Úprava je realizovaná príslušným všeobecne záväzným nariadením. Ročná sadzba nesmie presiahnuť 5-násobok najnižšej ročnej sadzby dane z pozemkov určenej správcom dane vo všeobecne záväznom nariadení. Ak je predmetom dane orná pôda, chmeľnice, vinice, ovocné sady alebo trvalé trávnaté porasty, správca dane môže zvýšiť ročnú sadzbu dane maximálne do 5-násobku ročnej sadzby (max 1,25%) a pri lesných pozemkoch, na ktorých sú hospodárske lesy alebo rybníky s chovom rýb a ostatne hospodársky využívané vodné plochy maximálne do 10-násobku ročnej sadzby (max 2,5%). Ročná sadzba dane za pozemky funkčne spojené so stavbou jadrového zariadenia nesmie presiahnuť 100-násobok ročnej sadzby dane.

MIESTNE DANE A POPLATKY

Daň zo stavieb

Daňovníkom v prípade tejto dane je vlastník stavby alebo správca stavby vo vlastníctve štátu, obce, alebo samosprávneho kraja. Predmet dane tvoria:

- a) stavby na bývanie a drobné stavby, ktoré majú doplnkovú funkciu pre hlavnú stavbu;
- b) stavby na pôdohospodársku produkciu, skleníky, stavby pre vodné hospodárstvo, stavby využívané na skladovanie vlastnej pôdohospodárskej produkcie vrátane stavieb na vlastnú administratívu;
- c) chaty a stavby na individuálnu rekreáciu;
- d) samostatne stojace garáže;
- e) stavby hromadných garáží; stavby hromadných garáží umiestnené pod zemou;
- f) priemyselné stavby, stavby slúžiace energetike, stavby slúžiace stavebníctvu, stavby využívané na skladovanie vlastnej produkcie vrátane stavieb na vlastnú administratívu;
- g) stavby na ostatné podnikanie a na zárobkovú činnosť, skladovanie a administratívu súvisiacu s ostatným podnikaním a so zárobkovou činnosťou;
- h) ostatné stavby.

Predmetom tejto dane sú stavby, ktoré majú jedno alebo viac nadzemných podlaží alebo podzemných podlaží, spojené so zemou pevným základom alebo ukotvené pilótami.

Sadzba dane zo stavieb na rok predstavuje 0,033 eura za každý aj začatý meter štvorcový zastavanej plochy.

Jej ročnú sadzbu môže správca dane podľa miestnych podmienok zvýšiť, alebo znížiť a to s účinnosťou od 1. januára príslušného zdaňovacieho obdobia. Správca dane môže všeobecne záväzným nariadením, podľa miestnych podmienok v obci alebo jej jednotlivej časti, alebo v jednotlivom katastrálnom území, určiť rôzne sadzby pre jednotlivé druhy stavieb. Takto určená ročná sadzba dane zo stavieb pri stavbách nesmie presiahnuť 10 - násobok najnižšej ročnej sadzby dane zo stavieb určenej správcom dane vo všeobecne záväznom nariadení. Pri viacpodlažných stavbách môže obec určiť príplatok za podlažie v sume najviac 0,33 eura za každé ďalšie podlažie okrem prvého nadzemného podlažia.

Daň z bytov

Daňovníkom dane z bytov je vlastník bytu alebo nebytového priestoru alebo správca bytu alebo nebytového priestoru vo vlastníctve štátu, obce, alebo samosprávneho kraja.

Predmetom dane z bytov v bytovom dome, v ktorom aspoň jeden byt alebo nebytový priestor nadobudli do vlastníctva fyzické osoby alebo právnické osoby, sú byty a nebytové priestory.

Sadzba dane z bytov je 0,033 eura za každý aj začatý meter štvorcový podlahovej plochy a nebytového priestoru. Ročnú sadzbu dane z bytov alebo nebytových priestorov môže správca dane, znížiť, alebo zvýšiť s účinnosťou od 1. januára príslušného zdaňovacieho obdobia.

MIESTNE DANE A POPLATKY

Daň za psa

Predmetom dane za psa je pes chovaný právnickou alebo fyzickou osobou. Daň sa vzťahuje na psa staršieho ako 6 mesiacov, pričom základom dane je počet psov. Daňovníkom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá je vlastníkom psa alebo držiteľom psa, ak sa nedá preukázať, kto psa vlastní. Sadzbu tejto dane určí obec za jedného psa a kalendárny rok.

Daň za užívanie verejného priestranstva

Predmetom dane za užívanie verejného priestranstva je osobitné užívanie verejného priestranstva. Za "verejné priestranstvo" na tieto účely sa považujú verejnosti prístupné pozemky vo vlastníctve obce.

Sadzbu dane určí obec za užívanie verejného priestranstva za každý aj začatý meter štvorcový osobitne užívaného verejného priestranstva a každý aj začatý deň.

Daň za ubytovanie

Predmetom dane za ubytovanie je odplatné prechodné ubytovanie fyzickej osoby v ubytovacom zariadení. Daňovníkom je fyzická osoba, ktorá sa v zariadení odplatne prechodne ubytuje. Základom dane je počet prenocovaní. Sadzbu dane určí obec na osobu a prenocovanie.

Daň za predajné automaty

Predmetom dane za predajné automaty sú prístroje a automaty, ktoré vydávajú tovar za odplatu a sú umiestnené v priestoroch prístupných verejnosti. Daňovníkom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá predajné automaty prevádzkuje. Základom dane je počet predajných automatov. Sadzbu dane určí obec za jeden predajný automat a kalendárny rok.

Daň za nevýherné hracie prístroje

Predmetom dane za nevýherné hracie prístroje sú hracie prístroje, ktoré sa spúšťajú alebo prevádzkujú za odplatu, pričom tieto hracie prístroje nevydávajú peňažnú výhru a sú prevádzkované v priestoroch prístupných verejnosti. Za nevýherné hracie prístroje sú považované elektrické prístroje na počítačové hry, mechanické prístroje, elektronické prístroje, automaty a iné zariadenia na zábavné hry. Sadzbu dane určí obec za jeden nevýherný hrací prístroj a kalendárny rok.

MIESTNE DANE A POPLATKY

Daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta

Predmetom dane je vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta. Daňovníkom je fyzická alebo právnická osoba, ktorá je držiteľom motorového vozidla. Sadzbu dane určí obec za motorové vozidlo a každý aj začatý deň vjazdu a zotrvania v historickej časti mesta. Sadzbu dane je možné určiť aj paušálnou sumou za vjazd motorovým vozidlom do historickej časti mesta bez ohľadu na počet dní zotrvania v tejto časti mesta.

Daň za jadrové zariadenie

Predmetom dane za jadrové zariadenie je jadrové zariadenie, v ktorom prebieha štiepna reakcia v jadrovom reaktore a vyrába sa elektrická energia, a to aj za časť kalendárneho roka. Daňovníkom je prevádzkovateľ jadrového zariadenia. Sadzba dane je v obciach, ktorých zastavané územie alebo jeho časť sa nachádza v oblasti ohrozenia jadrovým zariadením v definovanej vzdialenosti od zdroja. Zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne a drobné stavebné odpady pojednáva o konkrétnych prípadoch.

Miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

Tento miestny poplatok sa platí za komunálne odpady okrem elektroodpadov, použitých batérií a akumulátorov pochádzajúcich od fyzických osôb, biologicky rozložiteľného kuchynského a reštauračného odpadu a drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na území obce.

Poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady platí poplatník. Tým je fyzická osoba, ktorá má v obci trvalý, prípadne prechodný pobyt, alebo je na území obce oprávnená užívať byt, nebytový priestor pozemnú stavbu alebo jej časť. Alebo inú nehnuteľnosť. Poplatníkom tiež je právnická osoba, ktorá je oprávnená užívať alebo užíva nehnuteľnosť nachádzajúcu sa na území obce na iný účel ako podnikanie. Spomínaný miestny poplatok platí tiež podnikateľ, ktorý je oprávnený užívať alebo užíva nehnuteľnosť nachádzajúcu sa na území obce na účel podnikania.

Sadzba poplatku je rozčlenená podľa viacerých kritérií. Výška poplatku sa vzťahuje na jeden liter alebo dm³ komunálnych odpadov alebo drobných stavebných odpadov. Reflektuje tiež na skutočnosť, či v obci je zavedený množstvový zber.

ĎALŠIE PRÍJMY

Popri daňových príjmoch samosprávy získavajú financie do svojho rozpočtu aj prostredníctvom tzv. nedaňových príjmov. Napríklad z predaja či prenájmu svojho majetku.

Ďalšie príjmy obecného rozpočtu môžu pochádzať z dotácií zo štátneho rozpočtu na úhradu preneseného výkonu štátnej správy, prípadne z dotácií zo štátnych fondov, alebo z účelových dotácií z vyššieho územného celku (samosprávneho kraja), či z inej obce na základe zmluvy.

Iným ako daňovým príjmom obce môžu byť aj úvery. Z hľadiska financovania výdavkov obce sú jej významným príjmom. Obec aj pri získaní úveru musí zabezpečiť vyrovnanosť rozpočtu. To znamená, že príjmy a výdavky musia byť na rovnakej výške. Z úverov môžu samosprávy financovať len kapitálové, inými slovami investičné akcie. Pri jeho prijatí musí obec dôsledne sledovať mieru zadlženia. Aj napriek akejkoľvek naliehavej potrebe financií musí rešpektovať zákonom stanovenú podmienku, na základe ktorej môže po úvere siahnuť len vtedy, ak celková suma jej dlhu neprekročí hranicu 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka a ak suma ročných splátok vrátane úrokov neprekročí hranicu 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho roka.

Ďalšie príjmy môžu pochádzať z darov, alebo sú výnosmi z dobrovoľných zbierok v prospech obce, prípadne ak ide o výnosy z pokút uložených obcou, alebo o financie, ktoré obec získava napríklad z predaja svojho majetku.

Ďalšími finančnými zdrojmi, ktoré sú práve v dnešnej dobe mimoriadne aktuálne sú financie na realizáciu projektov pochádzajúce z fondov Európskej únie.

VÝDAVKY

Obec z rozpočtu financuje výdavky súvisiace so svojim chodom. Počnúc úhradou výdavkov na prevádzku úradu či platy zamestnancov, pokračujúc financovaním zákonných povinností a končiac investičnými aktivitami súvisiacimi s ďalším rozvojom samosprávy.

Obec zo svojho rozpočtu poskytuje napríklad dotácie školám, športovým klubom, domovom sociálnych služieb a napríklad aj dopravnému podniku, ktorý v rámci výkonu prác vo verejnom záujme zabezpečuje hromadnú prepravu alebo prevádzkuje tzv. školské autobusy.

Dotácie sa v rozpočte rozpisujú na konkrétnu aktivitu a takto sú aj účelovo viazané. To znamená, že príjemca tejto dotácie ju musí vynaložiť iba na účel na ktorý bola schválená. Napríklad ak účelová dotácia pre základnú školu súvisí s odstránením havarijného stavu v podobe zatekajúcej strechy, škola je povinná z týchto peňazí uhradiť opravu strechy. Nemôže ich použiť na iný účel, hoci by to potrebovala. Účelová dotácia schválená na opravu zatekajúcej strechy sa preto nemôže použiť na niečo iné. To znamená, že z týchto peňazí nemôžu do školskej jedálne zakúpiť nové sporáky, alebo navýšiť platy zamestnancom.

ZÁVEREČNÝ ÚČET OBCE

Po skončení rozpočtového roka zastupiteľstvo schvaľuje záverečný účet. Ten obsahuje súhrnné údaje o hospodárení. V podstate je to prehľad minuloročného hospodárenia, ktorý v štrukturovanej forme ponúka prehľad o príjmovej aj výdavkovej časti rozpočtu a o jeho dodržiavaní počas celého roka. Záverečný účet je v podstate bilanciou plnenia rozpočtu, dosahovania očakávaných príjmov a financovania výdavkových potrieb.

FINANCIE A DANE V MIESTNEJ SAMOSPRÁVE

SME NA ŤAHU

Samospráva ponúka obyvateľom obrovský priestor na spolurozhodovanie. Občianska participácia je spôsob vyjadrenia verejného záujmu, alebo vlastného postoja či názoru prostredníctvom čoho sa naše mesto alebo obec nespravujú len volení zástupcovia, ale počas celého volebného obdobia sme na ťahu aj my.

Zákon o obecnom zriadení v mestách a obciach definuje spôsoby rozhodovania a spravovania vecí verejných. Hoci svojím hlasovaním spravidla rozhoduje zastupiteľstvo a starosta, resp. primátor, ľudia nie sú z rozhodovacieho procesu vylúčení. Naopak, majú právo podieľať sa na riadení obce a to nielen účasťou na voľbách, či v miestnom referende. Okrem iného môžu vyjadrovať svoj názor na verejných zhromaždeniach a zúčastňovať sa na rokovaní obecného zastupiteľstva. Majú právo vyjadrovať sa k otázkam života obce a to viacerými spôsobmi. Participovať na správe dediny či mesta nemusia len tí, ktorí majú na jej území trvalý pobyt. Rovnakým právom disponujú aj obyvatelia s prechodným pobytom. Teda tí, ktorí, obci platia daň, prípadne vlastní na jej území majetok.

Možnosť pripomienkovania všeobecne záväzného nariadenia (VZN) je právom spolupodieľať sa na tvorbe záväzných dokumentov. Návrh všeobecne záväzného nariadenia, ktoré bude zastupiteľstvo prerokovávať, musí byť minimálne 15 dní pred rokovaním uverejnený na úradnej tabuli, prípadne na webstránke samosprávy. Dňom jeho vyvesenia sa začína obdobie 10 dní, počas ktorých môžu občania, teda fyzické, ale aj právnické osoby predložiť svoje pripomienky. Tie môžu byť podané ústne, písomne, alebo elektronicky. Musia však byť jasne formulované, to znamená, že z pripomienky musí byť zrejmé, či ide o návrh na zmenu, doplnenie, vypustenie pôvodného textu. Pripomienkami sa zaoberá príslušný garant VZN, pričom samotné vyhodnotenie pripomienok je zastupiteľstvu predložené minimálne tri dni pred samotným rokovaním o návrhu VZN.

Schválené VZN sa musí vyhlásiť. Vyhlásenie sa vykonáva vyvesením nariadenia na úradnej tabuli v obci najmenej na 15 dní. Účinnosť nadobúda pätnástym dňom od vyvesenia, ak v ňom nie je ustanovený neskorší začiatok účinnosti. V prípade živej pohromy alebo všeobecného ohrozenia, ak je to potrebné na odstraňovanie následkov živej pohromy, alebo na zabránenie škodám na majetku, možno určiť skorší začiatok účinnosti nariadenia. Vyvesenie nariadenia na úradnej tabuli je podmienkou jeho platnosti. Okrem tejto formy publikovania sa všeobecne záväzné nariadenie zverejní aj obvyklým spôsobom, napríklad na web stránke samosprávy. Nariadenia musia byť každému prístupné na úrade samosprávy, ktorá ho vydala. Aj takýmto spôsobom môžu obyvatelia obcí spolurozhodovať a ovplyvňovať dianie vo svojej samospráve. Záleží len na nich či a do akej miery využijú príležitosti, ktoré sa im ponúkajú.